

Education Policy Analysis -- 2004 Edition

Summary in Finnish

Koulutuspolitiikan analyysi -- vuoden 2004 painos

Suomenkielinen yhteenveto käännös

OECD tutki jo 30 vuotta sitten ensimmäisen kerran tätä samaa aihetta, johon nyt tutustutaan luvussa 1 - eli perinteisen yliopiston korvaavia vaihtoehtoja kansallisissa kolmannen asteen koulutusjärjestelmissä. Luvussa 2 esitetään yhteenveto OECD:n tekemästä tutkimustyöstä, joka koskee ICT-tekniikan eli tieto- ja viestintätekniikan käyttöä koulutuksessa ja mainitaan useita eri tekijöitä, joiden avulla kansallisista ICT-koulutuspanostuksista saataisiin parempi hyöty. Luvussa 3 puolestaan käsitellään aihetta, jota ei tähän mennessä ole käsitelty systemaattisesti OECD:n koulutukseen liittyvässä työssä. Kyse on koulujen tärkeästä roolista, kun luodaan kansallisia elinikäisen oppimisen perusteita. Lopuksi luvussa 4 tutustutaan joihinkin poliittisiin kysymyksiin, jotka on otettava huomioon, kun veropolitiikkaa käytetään elinikäisen oppimisen edistämiseen. Julkaisussa on liite, jossa esitetään yhteenveto OECD-maiden viimeaikaisista politiikan muutoksista.

Yliopistojen vaihtoehtoja käsitellään uudelleen

Yliopistot eivät enää ole monopoli-asemassa kolmannen asteen koulutuksen tarjoajina. Useissa maissa yli kolmannes kolmannen asteen opiskelijoista ilmoittautuvat muuntuyppisiin laitoksiin - ja joissakin maissa jopa suurin osa. Kolmannen asteen koulutusta tarjoavien laitosten luonteet vaihtelevat valtavasti - kirjo ulottuu ammattiopistoista, jotka tarjoavat vaativaa toisen asteen koulutusta yhdessä lyhyiden kolmannen asteen kurssien kanssa, aina polyteknillisiin laitoksiin, jotka tarjoavat tutkintotasoisia neljän vuoden opintokokonaisuuksia. Kaksi yleistä tekijää ovat kuitenkin vaikuttaneet tällaisten oppilaitosten määrän merkittävään kasvuun OECD-alueella.

Ensimmäinen tekijä on halu luoda lisäkapasiteettia, jolla kolmannen asteen koulutuksen määrää voidaan lisätä. Toinen tekijä on halu laajentaa koulutustarjonnan kirjoja esimerkiksi eri opintokokonaisuuksien määrän suhteen sekä sen suhteen, kuinka hyvin koulutus on sopeutettu työnantajien ja ympäröivän yhteiskunnan tarpeisiin.

Kolmannen asteen koulutusta antavien **ei-yliopistollisten laitosten tarkoitukset vaihtelevat laajasti**. Esimerkiksi Saksan *Fachhochschulen* keskittyy kapea-alaisesti ammattisuuntautuneen koulutuksen antamiseen. Toisaalta Pohjois-Amerikan nk. "community college" tarjoavat paljon laajempialaista koulutusta. Näiden tarkoitusten kolme tärkeintä ulottuvuutta ovat:

- *Ammattisuuntautuneisuuden laajuus*. Monissa maissa ei-yliopistolliset oppilaitokset ovat kehittyneet ammatti-instituuteista tai teknisistä oppilaitoksista. Ne tarjoavat yleisesti vähemmän yleissivistävää koulutusta, kuten humanististen alojen koulutusta, kuin yliopistot. Joidenkin instituutiotyypin tehtävänä puolestaan on helpottaa yliopistoon pääsyä. Näissä tapauksissa ammattisuuntautuneisuus ei ole niin selvää. Tällaisiin instituutioihin eivät kuulu ainoastaan Pohjois-Amerikan ja Australian eri oppilaitokset vaan myös Ranskan "Instituts universitaires de technologie (IUTs)", jotka tarjoavat standardoidun, kaksivuotisen pätevöittämisskoulutusohjelman.
- *Tarjotut koulutustasot*. Englanninkielisissä maissa monet oppilaitokset tarjoavat laajan valikoiman opintokokonaisuuksia, jotka vaihtelevat ylemmästä toisen asteen koulutuksesta aina tutkintotason koulutukseen asti. Toisaalta saksankielisissä maissa ja Pohjoismaissa ei-yliopistolliset kolmannen asteen oppilaitokset tarjoavat pääasiassa edistyneitä opintokokonaisuuksia, jotka vastaavat alemmaa korkeakoulututkimtoa. Aikuisille tarkoitettu alemman tason koulutus tarjotaan muualla.
- *Yhteiskuntasuuntautuneisuus*. Monissa maissa on nykyään ei-yliopistollisten oppilaitosten verkostot, joissa on yliopistoverkostoja enemmän yksiköitä. Tästä syystä nämä verkostot ovat myös maantieteellisesti hajanaisempia. Tämä parantaa sekä koulutuksen paikallista saatavuutta että palvelee yhteiskuntaa myös muin tavoin tekemällä esimerkiksi tutkimustyötä, joka keskittyy paikalliseen tai alueelliseen talouskehitykseen.

Ei-yliopistolliset kolmannen asteen koulutuksen tarjoajat sopivat yleiseen koulutusjärjestelmään monin eri tavoin. Joskus eri statuksen omaavien oppilaitosten eri tasot on erotettu selkeästi toisistaan esimerkiksi kaksi- tai kolmijakoisiksi järjestelmiksi. Koulutustarjonnan kuva voi kuitenkin olla myös tätä monimutkaisempi, jos eri luokissa olevien oppilaitosten tarjoamien koulutusohjelmien tyypit ja niiden antamat pätevyudet ovat päällekkäisiä. Joissakin maissa, etenkin Saksassa ja Suomessa, ei-yliopistollisilla laitoksilla on tärkeä rooli parannettaessa kolmannen asteen koulutuksen saatavuutta. Laitokset eivät kuitenkaan aina toimi yksinään koulutukseen pääsyn parantamisessa. Monissa maissa näiden oppilaitosten tapa linkittyä yliopistojen kanssa - mukaan lukien oppilaitosten välillä siirtymisen ehdot - on erittäin tärkeässä asemassa.

Toinen tärkeä tekijä näiden oppilaitosten roolissa laajenevan koulutusjärjestelmän kohdalla on **niiden suhteessa pienempi oppilaskohtainen rahoitustarve useimmissa maissa**. Joissakin maissa tarvittava, oppilaskohtainen rahoitusosuus on vain hieman yli puolet yliopistoissa tarvittava rahoitusmäärästä. Ero voidaan selittää osittain, mutta ei kokonaan, koulutusohjelmien eroilla. Esiin nouseekin kysymys koulutustarjonnan tasa-

arvoisuudesta. Joissakin maissa, mutta ei kuitenkaan kaikissa, tämä kompensoidaan osittain sillä, että ei-yliopistollisten oppilaitosten opiskelijoilta veloitetaan pienemmät opintomaksut. Onkin tarpeen miettiä huolellisesti, kuinka voidaan kehittää tasa-arvoinen kustannus- ja veloitusrakenne monimutkaisessa, heterogeenisessä kolmannen asteen koulutusjärjestelmässä. Esiin nousee myös laatuksymyksiä, mukaan lukien opetuksen laatu, jonka pitäisi periaatteessa olla muiden kuin tutkimustyöhön keskittyvien oppilaitosten tärkeysjärjestyksellä ensisijainen, mutta joka on käytännössä saanut liian vähän huomiota. Tarjoavatko muut kuin yliopistolliset kolmannen asteen oppilaitokset vastinetta rahoille? Tätä on vaikea suoraan laskea saatavissa olevilla tiedoilla, mutta todisteet osoittavat, että saatu hyöty on parhaimmillaankin hyvin epätasaista ja vaihtelee merkittävästi eri oppilaitosten ja koulutusohjelmien välillä.

Näillä yliopistojen vaihtoehdoilla on kuitenkin takuuvarmasti merkittävä rooli kolmannen asteen koulutustarjonnassa tulevaisuudessa. Silti **niiden tarkkaa roolia koulutusjärjestelmässä vasta ratkaistaan**. Eri strategioita on vielä paljon avoinna - näistä oppilaitoksista voidaan kehittää enemmän yliopistojen kaltaisia tai sitten voidaan korostaa niiden eroja. Myös opetusviranomaisten on mietittävä tarkasti, millaisen roolin he haluavat ei-yliopistollisille oppilaitoksille kolmannen asteen koulutusjärjestelmässä.

Noin 1990-luvun puolivälistä lähtien **monet ovat nähneet tieto- ja viestintätekniikkaan (ICT) investoinnin tärkeänä osana sitä strategiaa, jolla parannetaan opettamista ja oppimista.** Kyse on kunnianhimoisemmasta projektista kuin vain aiemmassa tietokoneiden käytössä esimerkiksi opetuksen apuvälineinä tai keinona laskea opetuskustannuksia. Mutta toimivatko ne käytännöt, joilla ICT:n avulla pyritään muuttamaan koulutusta? Mitä investointeja on tehty, mikä on ollut investointien tulos ja mitä esteitä ICT:n tehokkaalle käytölle on edessä?

Kaikki OECD-maat ovat investoineet voimakkaasti koulujen ICT-tekniikkaan, mutta käytettävissä olevan laitteiden määrä vaihtelee silti merkittävästi eri maiden välillä. Vuonna 2003 yhtä tietokonetta kohti oli 3 - 25 opiskelijaa, jotka olivat täyttäneet 15 vuotta. Näitä eroja ei voida selittää pelkästään maiden varallisuuseroilla tai koulutusbudjettien kohdentamiseroilla. Useimmissa kouluissa on kuitenkin nykyään Internet-yhteys. Kun tekniikka on fyysisesti aiempaa paremmin saatavilla, huomio keskittyy aiempaa enemmän siihen, kuinka ICT voidaan integroida opettamiseen ja oppimiseen, jotta oppimistuloksia voidaan parantaa.

Kun arvioidaan ICT-investoinnin tuottoa, on pidettävä mielessä, että ICT:n avulla voidaan parantaa koulujen tiedonhallintaa ja edistää opiskelijoiden ICT-taitoja sekä muuttaa opetusta ja oppimista. ICT-investointien toteutustapa vaihtelee sen mukaan, mitä näistä tavoitteista pidetään tärkeänä. Tästä syystä kokonaistuottoa on vaikea mitata.

Eräs indikaattori on se, kuinka paljon opiskelijat käyttävät tietokoneita. Joissakin maissa vähintään yksi kolmesta 15-vuotiaista oppilaista käyttää koulussa tietokonetta vähemmän kuin kerran kuussa. Joissakin maissa tietokoneen käytöstä on kuitenkin tullut rutiinia: kaksi kolmesta oppilaasta käyttää tietokonetta koulussa useita kertoja viikossa tai päivittäin Tanskassa, Unkarissa ja Isossa-Britanniassa. **On syytä huomata, että laitteistoinvestointien taso ei ennusta luotettavasti sitä, kuinka paljon laitteita itse asiassa käytetään.** Ei ole kuitenkaan yllättävää, että niissä maissa joissa on monta oppilasta tietokonetta kohden, käyttö määrä on keskiarvon alapuolella. Yleisimmin opiskelijat käyttävät tietokoneita sähköpostiin ja Internetiin. Tietokoneita käytetään harvemmin koulutuspakettien avulla oppimiseen. Myös sähköpostin ja Internetin käytöllä on kuitenkin koulutuksellisia hyötyjä. Itse asiassa koulutusohjelmistojen käyttävien oppilaiden määrä näyttää olevan laskussa.

Parantaako ICT sitten oppimistuloksia? Todisteet tästä ovat epätarkkoja, vaikka **joidenkin tutkimustulosten mukaan tekniikan lisääntyvä käyttö voi parantaa myös suoritus tasoa.** Suurimmat hyötymahdollisuudet ovat heikosti menestyvien oppilaiden kohdalla. Myönteistä on kuitenkin se, että niissä kouluissa joissa on paljon oppilaita, tietokoneita on yhtä paljon ja joissakin maissa jopa enemmän kuin keskivertokouluissa. Tämä on ristiriidassa kodeissa olevien tietokoneiden jakauman kanssa, koska kodeissa paremmassa asemassa olevilla oppilailta on enemmän tietokoneita. Näin koulut auttavat tasoittamaan "digitaalista epätasa-arvoa". Niissä kouluissa, joissa tietokoneita on vähän,

heikosti menestyvillä oppilailla on keskiarvoa huonommat mahdollisuudet käyttää niitä, joten tietokoneiden käyttömahdollisuuksien järjestäminen koulujen sisällä on tärkeää.

Heikosti menestyvät oppilaat ovat yhtä kiinnostuneita tietokoneiden käytöstä kuin muutkin oppilaat, mutta heikosti menestyvät oppilaat eivät ole yhtä itsevarmoja. Tapauskohtaisista tutkimuksista saadut todisteet osoittavat, että **ICT:tä voidaan käyttää tehokkaasti opiskelijoiden oppimiskiinnostuksen ja itseluottamuksen parantamiseen.**

Tekijöitä, jotka estävät ICT:tä tuottamasta haluttuja tuloksia kouluissa, voivat olla fyysisten resurssien puute, mukaan lukien säännöllisen teknisen tuen ja ylläpidon puute. Tärkeimpiä esteitä ovat kuitenkin ne tavat, joilla luokkahuoneoppiminen ja koulutusjärjestelmät on organisoitu yleisellä tasolla. **Rehtorit ovat nostaneet esiin etenkin neljä estettä, joiden vuoksi ICT-kehitystavoitteita ei saavuteta.** Kukin näistä esteistä koskee ainakin 60 %:ia ylemmän toisen asteen opiskelijoista OECD-maissa:

- vaikeus integroida tietokoneet luokkahuoneopetukseen
- vaikeudet varata riittävästi tietokoneaikaa
- opettajilla ei ole riittävästi osaamista tietokoneiden käytöstä opetuksen työkaluina
- opettajilla ei ole riittävästi aikaa valmistella oppitunteja, joilla käytetään tietokoneita.

Jotta nämä esteet voidaan voittaa, opettajilla on oltava hyvä koulutus ja valmius tietokoneiden tehokkaaseen käyttöön. Tämä ei kuitenkaan yksinään riitä, jos koulujen ja opetusmenetelmien organisointitapaa ei muuteta. Tapauskohtaisista tutkimuksista saadut tulokset osoittavat, että tietokoneiden käytön ja koulun muun kehityksen kohdalla tarvitaan läheistä vuorovaikutusta - riippumatta siitä, onko ICT muutoksen laukaiseva tekijä vai työkalu, joka mahdollistaa muutoksen. Tämä merkitsee sitä, että ICT:n mahdollisuudet voidaan hyödyntää vain, jos ICT:n käyttöönotto yhdistetään tehokkaasti myös muunlaiseen innovointiin - aivan samalla tavalla kuin liike-elämässäkin.

Kuinka hyvin koulut tukevat elinikäistä oppimista?

Elinikäinen oppiminen on käsite, jolla tarkoitettiin alunperin oppimisen jatkumista peruskoulutuksen jälkeen. **Nykyään sillä tarkoitetaan oppimista läpi elämän - myös koulussa.** OECD on määrittänyt elinikäisen oppimisen ympäristön, joka sisältää neljä elementtiä. Näillä kaikilla on vaikutuksensa koulussa tapahtuvaan oppimiseen:

- Organisoidun oppimisen on oltava *systemaattista ja linkitettyä*. Tästä syystä koulussa tapahtuva oppiminen on linkitettävä elämän muissa vaiheissa tapahtuvaan oppimiseen.
- Oppijan on oltava *keskeisessä asemassa koko oppimisprosessissa*. Tämä on haastava edellytys etenkin oppivelvollisuuskoulutuksessa.
- *Oppimisen motivaatiota* tulisi korostaa – mikä on myös haastava vaatimus alkuvaiheen koulutuksessa, jossa monet jo irtautuvat koulutuksesta.

- On tunnustettava *koulutuksen moninaiset tavoitteet* sen sijaan, että keskitytään vain taloudellisiin tai välineellisiin tavoitteisiin.

Se, kuinka hyvin koulut täyttävät elinikäisen oppimisen ihanteet, voidaan analysoida kolmella tasolla, jotka ovat yksittäinen opiskelija, koulu organisaationa ja koko koulutusjärjestelmä.

Oppilaan tasolla **koulujärjestelmien on varmistettava se**, että oppilaat käyvät koulun läpi ja myös se, että **he vaalivat taitojaan, joita tarvitaan aikuiselämässä**. Kehitys on ollut kannustavaa sen osalta, kuinka toisen asteen koulutuksen suorittaminen tukee elinikäistä oppimista. Useimmissa OECD-maissa suurin osa nuorista jättäytyvät pois koulutuksesta suoritettuaan ylemmän toisen asteen tutkinnon. Millaisia taitoja ja valmiuksia he ovat ehtineet hankkia näin tehdessään? PISA-tutkimuksessa selvitettiin, missä määrin näillä nuorilla on niitä tärkeitä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan myöhemmin aikuiselämässä. Tutkimustulokset osoittavat, että tehtävää on vielä paljon. Monissa maissa esimerkiksi vähintään kolmannes opiskelijoista ei suoriudu keskivaikeista lukutehtävistä, mikä on ehdoton edellytys elinikäiselle oppimiselle.

On kuitenkin analysoitava myös koulutuksen laajempia tuloksia - ei pelkästään kognitiivisia taitoja. OECD:n Definition and Selection of Competences (DeSeCo) -projektin myötä tunnistettiin kolme eri osaamistyyppiä, joita tarvitaan aikuiselämässä: tietopohjaisten työkalujen, kuten kielen ja tekniikan, käyttö; tehokas vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa ja henkilökohtainen itsenäisyys. Vaikka näitä taitoja ei aina pystytä mittaamaan tarkasti, PISA-tutkimus tarjoaa joitakin indikaattoreita, joiden avulla voidaan selvittää, ovatko koulujen oppilaat valmistautuneet hyvin elinikäiseen oppimiseen eri tavoin. Yksi mitattavissa oleva **itsenäisyyden** osa-alue on se, kuinka hyvin opiskelijat hallitsevat omaa oppimistaan. Omaa oppimistaan hallitsevat oppilaat menestyvät todennäköisesti muita paremmin koulussa. **Motivaation osalta** voidaan todeta, että tulokset ovat rohkaisevia ja osoittavat, että useimmat 15-vuotiaat oppilaat tuntevat "kuuluvansa" kouluun. Merkittävä vähemmistöosuus ei kuitenkaan tunne kuuluvansa kouluun. Eräs hämmästyttävä havainto on myös se, että joissakin maissa, joissa opiskelijoiden menestystaso on hyvä, suhteellisen suuri osa oppilaista tuntee olonsa onnettomaksi koulussa. Tämä voi vaikuttaa siihen, kuinka todennäköisesti nämä oppilaat jatkavat elinikäistä oppimista elämänsä myöhemmissä vaiheissa.

Toinen elinikäisen oppimisen taso ovat koulut, joiden on kehityttävä oppimisorganisaatioiksi, joissa oppilaat ja opiskelijat ovat oppimisen keskipisteessä. Tähän ei liity pelkästään opettajien halu oppia ja muuttua vaan myös koulun johdolla tapahtuva innovointi, joka muuttaa koko oppimisen kulttuuria. Tämä edellyttää sitä, että koulutuksessa jäljitellään niitä olosuhteita, joissa innovaatio on muualla onnistunut. Yksi näistä tekijöistä on tutkimustiedon hyväksikäyttö. Toinen tekijä on koulutuksen toimijoiden välinen yhteistyö, jonka avulla löydetään uusia toimintatapoja. Tämä edellyttää aiempaa parempia opettajaverkostoja ja kannusteita, joilla opettajat saadaan tekemään yhteistyötä. Kolmas tekijä on se, että luodaan "modulaarinen" innovaatiojärjestelmä, joka samaan aikaan sallii paikalliset erot ja liittyy paikallisen innovaation järjestelmän muihin osiin. Lopullinen innovaatiota edistävä tekijä on informaatio- ja viestintätekniikoiden tehokas käyttö. Kaikissa näissä suhteissa on esteitä koulutusjärjestelmän muutoksille. Silti myös edistymiselle löytyy tilaa.

Järjestelmätasolla elinikäinen oppiminen edellyttää koulujärjestelmän ja ihmisen elinikäisen koulutuksen ja harjoittelun välistä yhteyttä. Eräs tärkeimmistä kysymyksistä on se, onko alkukoulutuksen jatkuva laajentaminen **välttämättä toivottavaa**. Vaikka alkukoulutus tarjoaakin hyvän perustan elinikäiselle oppimiselle, se voi samalla "etupainottaa" koulutusta vieläkin enemmän kuin ennen. Tähän vaikeaan ongelmaan ei ole olemassa mitään yksittäistä ratkaisua, mutta eri maiden on mietittävä toimien ajoitusta tarkasti, kun tilaisuuksia avautuu. Ylemmän toisen asteen koulutuksen jälkeen voidaan tarvita tasapuolisempi pelikenttä, joka tukee opiskelumahdollisuuksia eri ikäkausina.

Verotus ja elinikäinen oppiminen

Edelleenkin ei ole olemassa hyviä järjestelmiä, joiden puitteissa ihmiset voisivat jatkaa oppimista ja opiskelua läpi elämän. Useinkaan oppimiseen investoiminen ei ole taloudellisesti järkevää eikä opiskelun rahoitusmekanismit ole kunnossa alkukoulutuksen jälkeen. **Veropolitiikka voisi olla yksi tapa vahvistaa taloudellisia edellytyksiä opiskeluun**. Verotusta on kyllä käytetty muunlaisten sijoitusten tukemiseen, mutta sitä on käytetty vain hyvin harvoin elinikäisen oppimisen suoranaiseen tukemiseen. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö verotusratkaisuilla olisi vaikutusta. Tämä vaikutus on kuitenkin yleisesti ollut sattumanvarainen eikä niinkään suunniteltu.

Verotuksen ja muiden talouteen liittyvien keinojen käytön vaikutus **opiskeluinvestointihalukkuuden parantamiseen on se, että oppimisen edut jaetaan yhteiskunnan, työnantajien ja yksilöiden kesken**. Jos yhteiskunta ei tue oppimisinvestointia vaan investointi jää kokonaan yksilön harteille, tuloksena on investoinnin optimaalista huonompi tuotto. Silti valtiot tukevat parhaimmillaankin aikuisopiskelua epätasaisesti - toisin kuin ensivaiheen oppimista. Kuinka kustannukset sitten voitaisiin jakaa systemaattisemmin? Viimeaikaisissa OECD-maiden keskusteluissa nykyaikaisista yhteisrahoitusjärjestelmistä on todettu, että verotuskäytännöt on sisällytetty oppimisohjelmiin tarkoituksellisesti tai muulla tavoin. OECD:n hiljattain järjestämässä aihekohtaisessa konferenssissa havaittiin, että haasteena on tehdä tällaisista lähestymistavoista aiempaa systemaattisempia julkishallinnossa niin, että ohjelmilla on valtiovarainministeriöiden aktiivinen tuki.

Verotusjärjestelmillä on monia eri tavoitteita. Ensimmäisenä tavoitteena on kerätä rahaa julkisia menoja varten vääristämättä kuitenkaan taloutta liikaa. Myös sosiaalisesti hyödyllisten toimien tukeminen voi olla merkittävää. **Verotuskäytännöt voivat vaikuttaa elinikäiseen oppimiseen kahden eri pääasiallisen kanavan kautta:**

- Ensinnäkin oppimispalveluiden tuottamisen *verotuksen kautta*. Jos oppimista pidetään investointina, tavoitteena tulisi tietenkin olla varmistaa, että näitä tuloja verotetaan samalla tavalla kuin muitakin investointeja, jotta tilanne säilyy neutraalina. Tämä edellyttää myös sitä, että kaikkia koulutuspalveluiden tarjoajia verotetaan yhdenmukaisesti. Yksi tavallisimmista tavoista rikkoa tätä periaatetta on se, että voittoa tavoittelevien organisaatioiden tuottamia koulutuspalveluita verotetaan, mutta

julkisten ja muiden ei voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden tuottamia koulutuspalveluita ei veroteta.

- Toinen kanava on oppimisinvestoinnin *kulujen* verokohtelu. On olemassa monia eri tapoja, joiden avulla yksilöiden ja yritysten oppimisinvestoinnit voidaan vapauttaa veroista. Koko kentän kattavia neutraaleja tukitoimia on kuitenkin vaikea toteuttaa. Yleinen toimintatapa on suosia nykyisiä työsuhteita tulevien työsuhteiden kustannuksella (tilanne on tältä osin muuttumassa joissakin tapauksissa), suosia helpommin mitattavaa luokkahuoneopetusta käytännön työssä oppimisen sijaan ja suosia yritysten koulutusinvestointeja yksilöiden koulutusinvestointien kustannuksella. Lisäksi verohuojennuksista on enemmän etua hyvin menestyville yksilöille ja yrityksille, joiden marginaaliverotus on suhteellisen tiukkaa.

Verokannustimien lopullinen vaikutus voikin siis vaihdella merkittävästi etenkin siksi, että nk. "kuolleen painon" vaikutus voi joissakin tapauksissa olla hyvinkin suuri. Tämän melko sattumanvaraisen ja epäjohdonmukaisen verotuskäytännön nettotulos elinikäisen oppimisen kannalta on se, että syntyy sekavia signaaleja. Monien maiden veroviranomaiset ovat haluttomia puuttumaan tähän ongelmaan systemaattisesti. Opetus- ja valtiovarainministeriöiden onkin nyt syytä tutkia huolellisesti oppimistulojen ja -menojen verokohtelu, arvioida sen verotuksen ihmispääomaan sijoittamiseen ja mietittävä, onko verotuskäytäntöjä syytä muuttaa.

Yllä mainittuja seikkoja voidaan havainnollistaa tutustumalla nykyisiin verotuskäytäntöihin ja viimeaikaisiin kehityskuluihin kolmessa eri maassa. **Itävallassa** koulutuspalveluiden tarjoajat on pääasiassa vapautettu arvonlisäverosta. Yksilöt ja yritykset voivat saada monenlaisia verohuojennuksia tietyn luokan koulutusmenoista. Viime aikoina yhä useammasta oppimismuodosta on saanut tehdä ansiotulovähennyksen. **Suomessa** tulopuolen verovapautukset on rajoitettu vain tietyille koulutuspalveluiden tarjoajille. Menopuolen verokohtelussa puolestaan tavoitteena on ottaa mukaan kaikki ne toimet, jotka parantavat ihmisten ansaintamahdollisuuksia tulevaisuudessa. Tätä periaatetta on kuitenkin vaikea hallinnoida johdonmukaisesti. Koulutusviranomaisten perustama työryhmä on selventänyt käytäntöään, joka koskee työntekijöiden koulutusmenoja. **Alankomaissa** viranomaiset ovat viime aikoina pyrkineet aktiivisesti tukemaan verokohtelun kautta hallituksen tavoitetta sijoittaa ihmispääomaan. Viime vuosikymmenen aikana Alankomaissa on otettu käyttöön verovähennyksiä, jotta työnantajat investoisivat oppimiseen, jotta tiettyjen kohderyhmien koulutusta voitaisiin parantaa ja jotta ihmiset säästäisivät itse koulutusta varten. Vuodesta 2002 lähtien alkaneet rahoituspaineet, epäilykset joidenkin keinojen tehokkuudesta ja muuttuneet prioriteetit ovat kuitenkin pakottaneet hallituksen peruuttamaan osan näistä aloitteista.

© OECD 2005

Tämä yhteenveto ei ole virallinen OECD-käännös.

Tämän yhteenvedon kopioiminen on sallittua sillä edellytyksellä, että OECD:n tekijänoikeudet ja alkuperäisen julkaisun nimi mainitaan.

Monikieliset yhteenvedot ovat käännettyjä otteita OECD:n julkaisuista, jotka on julkaistu alunperin englanniksi ja ranskaksi.

Julkaisuja on saatavilla maksutta OECD:n verkkokirjastossa osoitteessa www.oecd.org/bookshop/

Lisätietoja antaa: OECD Rights and Translation unit,
Public Affairs and Communications Directorate.

rights@oecd.org

Faksi: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Vieraile osaston verkkosivuilla osoitteessa www.oecd.org/rights/

